

NOTATKA

z posiedzenia Komisji Kultury i Środków Przekazu

Data posiedzenia: 12 czerwca 2012 r.

Nr posiedzenia: 17

Posiedzeniu przewodniczył: przewodniczący komisji senator Grzegorz Czelej.

- Porządek posiedzenia:**
1. Informacja generalnego konserwatora zabytków o stanie zabytków w Polsce, o zmianie ich stanu własnościowego oraz o najważniejszych zadaniach realizowanych obecnie przez generalnego konserwatora zabytków.
  2. Rozpatrzenie informacji Najwyższej Izby Kontroli o wynikach kontroli efektów realizacji projektów z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego współfinansowanych ze środków europejskich.

- W posiedzeniu uczestniczyli:
- senatorowie członkowie komisji: Ryszard Bonisławski, Grzegorz Czelej, Jan Maria Jackowski, Kazimierz Kutz, Jarosław Lasecki, Aleksander Świekowski,
  - zaproszeni goście:
    - Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego:
      - sekretarz stanu Piotr Żuchowski,
      - dyrektor Departamentu Ochrony Zabytków Jacek Dąbrowski,
      - dyrektor Departamentu Funduszy Europejskich Karolina Tylus-Sowa,
    - Najwyższa Izba Kontroli:
      - dyrektor Departamentu Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego Grzegorz Buczyński,
      - doradca ekonomiczny w Departamencie Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego Ewa Michalska.

Przebieg posiedzenia:

Ad 1. Generalny konserwator zabytków, sekretarz stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego Piotr Żuchowski przedstawił informację o stanie realizacji ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie stanu własnościowego zabytków. Poinformował, że organami ochrony zabytków są minister kultury i dziedzictwa narodowego oraz wojewodowie. W imieniu ministra kultury i dziedzictwa narodowego zadania i kompetencje w zakresie ochrony zabytków wykonuje generalny konserwator zabytków, w imieniu wojewodów zaś – wojewódzcy konserwatorzy zabytków. Wiceminister Piotr Żuchowski wyjaśnił, że podstawową formą ochrony zabytków jest wpis do rejestru zabytków, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego oraz ustalenie ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Poinformował też, że do najważniejszych źródeł finansowania prac konserwatorskich i restauratorskich należą środki budżetowe oraz środki unijne w ramach: Programu Infrastruktura i Środowisko, Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego EOG oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego EEA Grants.

Wiceminister Piotr Żuchowski poinformował, że w Polsce jest 64,5 tys. zabytków. 30% z nich jest w rękach prywatnych, 15% należy do Skarbu Państwa, 21% – do samorządów i 31% – do kościołów i związków wyznaniowych. Pozostałe zabytki są własnością współdzieloną lub ich przynależność nie jest ustalona.

W latach 2007–2011 osobom posiadającym na własność historyczny obiekt przyznano z budżetu państwa prawie 5,5 mln zł dotacji, co stanowi 1,5% ogólnej kwoty przeznaczonej na wsparcie prac konserwatorskich i utrzymanie zabytków. Największym beneficjentem jest Kościół rzymskokatolicki, który otrzymał w tym okresie ponad 265 mln zł.

W opinii senatora Jarosława Laseckiego, wysokość dotacji jest nieproporcjonalna do potrzeb, ponieważ prywatni właściciele posiadają prawie co trzeci zabytek. Podkreślił, że należy zmienić w sposób istotny te proporcje, ponieważ najlepszym gospodarzem zabytków jest właściciel, który tym zabytkiem opiekuje się indywidualnie.

Senatorowie zwrócili też uwagę na brak hierarchizacji cennych obiektów. Senator Jarosław Lasecki zaznaczył, że w świetle ustawy o ochronie zabytków nie ma różnicy pomiędzy zamkiem krzyżackim w Malborku a szaletem z XVI w. Ochrona obu tych obiektów przebiega zgodnie z taką samą procedurą.

Senator Ryszard Bonisławski wskazał z kolei na niewłaściwą – jego zdaniem – organizację ochrony zabytków. Podkreślił, że konserwatorzy wiążą się ze światem biznesu i wydają decyzje przychylnie inwestorom. W zwartej zabudowie centrów miast, gdzie znajduje się najwięcej historycznych obiektów, najbardziej cenna jest działka, a nie stojący na niej zabytek. Senator Ryszard Bonisławski zaproponował wprowadzenie kadencyjności konserwatorów. Sugerował też nawiązanie współpracy pomiędzy wojewódzkimi konserwatorami zabytków a wojewódzkimi konserwatorami przyrody.

Odnosząc się do uwag i propozycji senatorów, wiceminister Piotr Żuchowski poinformował, że choć resort kultury przyznaje z roku na rok coraz wyższe dotacje osobom fizycznym, to, jego zdaniem, od dotacji budżetowych lepsze byłyby odpisy podatkowe jako wsparcie prywatnych właścicieli zabytków.

Generalny konserwator zabytków przyznał też, że opiekowanie się zabytkami bez ich klasyfikacji nastrocza wiele problemów. W wypadku najbardziej cennych obiektów opieka może się okazać niewystarczająca, w wypadku obiektu o mniejszej wartości – za bardzo wymagająca i problematyczna dla właściciela. Wiceminister Piotr Żuchowski podkreślił, że ustalenie rangi zabytków jest wyjątkowo trudne. Zgodził się również, że organizacja ochrony zabytków jest nieprawidłowa. Wojewódzcy konserwatorzy, którzy wydają decyzje rozstrzygające o losach historycznych obiektów, są podporządkowani wojewodom. Utrudnia to realizację jednolitej polityki ochrony dziedzictwa narodowego w całym kraju. Wiceminister Piotr Żuchowski poinformował, że resort kultury prowadzi prace, które mają na celu stworzenie silnej służby konserwatorskiej, która mogłaby skutecznie realizować zadania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego.

Ad 2. Dyrektor Departamentu Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego Najwyższej Izby Kontroli Grzegorz Buczyński przedstawił wyniki kontroli realizacji projektów z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego, współfinansowanych ze środków europejskich. Oceniano m.in. prawidłowości przygotowania do realizacji projektów oraz realizację przez resort kultury zadań instytucji pośredniczącej we wdrażaniu programów współfinansowanych ze środków unijnych.

W latach 2008–2010 w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko ministerstwo podpisało umowy o dofinansowanie projektów na łączną kwotę prawie 660 mln zł. Ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego w latach 2007–2009 minister zawarł umowy na dotację projektów o wartości prawie 470 mln zł.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie oceniła zarówno realizację przez ministra kultury i dziedzictwa narodowego zadań instytucji pośredniczącej we wdrażaniu programów współfinansowanych ze środków europejskich, a także efekty i prawidłowość realizacji 56 projektów.

W posiedzeniu komisji nie uczestniczyły osoby wykonujące zawodową działalność lobbingową.

Opracowano w BPS, BKS